



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 724/2021-76

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a zo sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného SOUKENÍK – ŠTRPKA, s. r. o., Šoltésovej 14, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava III v konaní sp. zn. 38P/206/2016 a proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 11CoP/172/2020 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní sp. zn. 38P/206/2016 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 11CoP/172/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **1 500 eur**, ktoré je sčasti **1 000 eur povinný** zaplatiť mu Okresný súd Bratislava III a sčasti **500 eur** Krajský súd v Bratislave, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Bratislava III **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **460,90 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. novembra 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom súdov v konaní o rozvod manželstva a o úpravu práv a povinností k maloletým deťom. Sťažovateľ žiada, aby bolo okresnému a krajskému súdu prikázané konať bez zbytočných prietahov a finančné zadostučinenie 7 500 eur.

II.

2. Sťažovateľ podal 29. júla 2016 na okresnom súde návrh na rozvod manželstva a úpravu rodičovských práv a povinností na čas po rozvode k maloletým deťom. Od začiatku konania bolo konanie sprevádzané nezhodou sťažovateľa a jeho manželky o tom, ako majú byť upravené ich rodičovské práva a povinnosti. To sa prejavovalo zasielaním rozsiahlych vyjadrení a listinných dôkazov týkajúcich sa komunikácie sťažovateľa a jeho manželky vo vzťahu k ich maloletým deťom. Prístup sťažovateľa a jeho manželky bol dôsledne kontradiktórny, keďže obaja súdu priebežne zasielali vyjadrenia, ktoré prezentovali ich vnímanie manželstva a vzťahu s deťmi.

3. Dňa 3. októbra 2016 okresný súd nariadil pojednávanie na 8. november 2016 a maloletým ustanovil opatrovníka. Toto pojednávanie však bolo odročené na neurčito z dôvodu, že manželka vzniesla námietku zaujatosti opatrovníčky maloletých. Ďalšie pojednávanie bolo nariadené 15. decembra 2016 na 28. februára 2017, no i toto pojednávanie bolo odročené pre účely rozhodnutia o námietke zaujatosti. Na pojednávaní 20. apríla 2017 bolo o námietke manželky sťažovateľa rozhodnuté tak, že súd o nej nie je oprávnený rozhodnúť a bolo vykonané dokazovanie. Sťažovateľ na tomto pojednávaní navrhol vykonať znalecké dokazovanie. Ďalšie pojednávanie okresný súd nariadil na 6. jún 2017, na ktorom vykonal výsluch manželky a štyroch svedkov s tým, že ďalší svedkovia budú vypočutí na pojednávaní 11. júla 2017. Na toto pojednávanie sa však žiadna zo strán a ani svedkovia nedostavili a ďalšie pojednávanie bolo nariadené na 5. október 2017. Na tomto pojednávaní boli vypočutí štyria svedkovia. Na pojednávaní 5. decembra 2017 boli vypočuté obe maloleté deti a pojednávanie bolo odročené na nariadenie znaleckého dokazovania. Po ďalších vyjadreniach strán bolo znalecké dokazovanie nariadené uznesením zo 17. júla 2018. Znalecký posudok bol súdu predložený 12. decembra 2018 a 19. marca 2019 bolo nariadené pojednávanie na 21. máj 2019, ktoré však bolo na žiadosť sťažovateľa odročené, keďže jeho advokát trval na zachovaní lehoty na prípravu na pojednávanie. Preto bolo pojednávanie odročené na 4. júl 2019, ktoré však bolo znova odročené na žiadosť advokáta sťažovateľa pre kolíziu s iným pojednávaním na 10. september 2019. Na tomto pojednávaní bol vypočutý znalec. Následne sa okresný súd pokúsil o vyriešenie veci dohodou rodičov. Pojednávanie bolo odročené na 12. november 2019, a to aj na návrh sťažovateľa tak, aby sa medzi ním a jeho manželkou uskutočnila mediácia. K dohode rodičov nedošlo a okresný súd rozhodol rozsudkom z 12. novembra 2019 tak, že manželstvo rozviedol a rozhodol aj o právach a povinnostiach rodičov k ich maloletým deťom. Sčasti rozvodu rozsudok nadobudol právoplatnosť 12. februára 2020.

4. Sťažovateľ a aj jeho manželka podali proti rozsudku okresného súdu odvolanie a spis bol krajskému súdu predložený 8. júna 2020. Krajský súd 22. septembra 2021 oznámil, že 28. septembra 2021 vyhlási rozsudok. Následne však nariadil na 26. október 2021 pojednávanie, ktoré pre kolíziu pojednávania žiadala odročiť advokátka manželky. Pojednávanie bolo odročené na 16. november 2021. Toto pojednávanie bolo odročené na 30. november 2021, na ktorom boli vypočutí maloletí a na ktorom bolo rozhodnuté rozsudkom. Tento rozsudok nadobudol právoplatnosť 24. januára 2022 s tým, že rovnako ako v rozsudku okresného súdu bolo rozhodnuté, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov.

5. Súbežne prebiehalo na okresnom súde aj konanie o úprave práv a povinností rodičov k maloletým deťom a rôzne mimosúdne pokusy o vyriešenie rodičovského konfliktu sťažovateľa a jeho manželky. V tomto súbežnom konaní bolo priebežne rozhodované o neodkladných opatreniach, ktorými boli predbežne upravované práva a povinnosti sťažovateľa a jeho manželky k deťom. Okrem toho listiny z tohto súbežne prebiehajúceho konania boli zakladané aj do spisu o rozvode manželstva. O úprave práv a povinností sťažovateľa a jeho manželky k maloletým deťom na čas do rozvodu manželstva bolo rozhodnuté rozsudkom okresného súdu z 25. apríla 2019, ktorý bol potvrdený rozsudkom krajského súdu zo 14. apríla 2021.

III.

6. Sťažovateľ považuje dĺžku konania za neprimeranú. Zvýrazňuje nečinnosť súdov v konaní, ktoré podľa neho nie je skutkovo či právne náročné a v ktorom nijak neprispel k priet'ahom v konaní. Zdôraznil, že okresný súd pojednávanie otvoril až po deviatich mesiacoch od podania návrhu. Pre vznesenú námietku zaujatosti kolíznej opatrovníčky zo strany manželky odročil pojednávanie na neurčito a o tejto námietke rozhodol napokon tak, že nie je o nej oprávnený rozhodnúť. Sťažovateľ navrhol vykonanie znaleckého dokazovania, ktorého nevyhnutnosť vyplynula z priebehu konania, no súd uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania vydal až po siedmich mesiacoch. Podľa sťažovateľa nesústredenou a neefektívnou činnosťou došlo k porušeniu jeho práv. K postupu krajského súdu uvádza, že od doručenia spisu 8. júna 2020 krajský súd nevykonal žiaden úkon.

7. Okresný súd po chronologickom prehľade procesných úkonov uviedol, že vo veci koná plynulo, vec bola pomerne zložitá a účastníci konania prechovávali voči sebe vzájomnú veľkú animozitu, ktorá sťažovala postup v konaní. Ďalej uviedol, že súdne oddelenie je neprimerane zaťažené, má problémy s jeho personálnym obsadením. Preto ústavnú sťažnosť hodnotí ako neopodstatnenú.

8. Krajský súd uviedol, že po naštudovaní rozsiahleho spisu a po ustálení potreby nariadenia pojednávania v odvolacom konaní pre účely doplnenia dokazovania nariadil pojednávanie. Zdôraznil, že senát je dlhodobo zaťažený, má problémy s jeho personálnym obsadením. Ďalej uviedol, že v súvislosti s prijatými opatreniami štátu a povinnosťou absolvovania karantén bola rozhodovacia činnosť senátu obmedzená v januári až v marci 2021. V závere uviedol, že vec bola rozhodnutá po 18 mesiacoch od podania odvolania, preto je ústavná sťažnosť neopodstatnená.

IV.

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

10. Čo sa týka zložitosti veci, treba uviesť, že vec bola skutkovo pomerne zložitá, čo vyplynulo z kontradiktórneho a nepriateľsky nastaveného prístupu sťažovateľa a jeho manželky v konaní o rozvod manželstva. V konaní bolo vypočutých množstvo svedkov, vykonaných množstvo listín, pričom obe strany boli viackrát vypočuté. K predĺženiu konania prispelo i to, že vo veci muselo byť nariadené znalecké dokazovanie. To viedlo k tomu, že vo veci muselo byť nariadených viacero pojednávaní, a k tomu, že okresný súd vo veci rozhodol po viac ako tri a pol roku od začatia konania. Takáto dĺžka konania nielenže nie je optimálna, ale s ohľadom na to, že vec sa týka osobného stavu sťažovateľa a úpravy práv k deťom, aj nesúlada s jeho základnými právami. Nebol to však kontradiktórny prístup strán k riešeniu ich rodinnej veci, ktorý by bol rozhodujúcim prvkom toho, že konanie trvalo neprimeranú dobu.

11. Rozhodujúci bol postup okresného súdu, ktorý prvé pojednávanie v rodinnej veci vykonal až po deviatich mesiacoch od podania návrhu, keď sa nesústredene vysporiadaval s námietkou zaujatosti manželky sťažovateľa, ku ktorej napokon uviedol, že o nej nie je oprávnený rozhodovať. Je ústavne neakceptovateľné, aby sa v konaní o rozvod, v ktorom sa rozhoduje o úprave práv a povinností k maloletému dieťaťu, čiže v konaní, v ktorom sa kladie zvýšený dôraz na rýchlosť a plynulosť konania, vykonalo prvé pojednávanie až po približne trištvrti roku od začatia konania. Ďalší neefektívny postup a aj nečinnosť súdu súvisela s nariadením znaleckého dokazovania, o ktorom okresný súd rozhodol na pojednávaní v decembri 2017, no dokazovanie nariadil až uznesením z júla 2018. Rovnako neobstojí obdobie približne pol roka medzi doručením posudku a vykonaním ďalšieho pojednávania. Viaceré obdobia nečinnosti niekoľkých mesiacov v rodinnoprávnej veci boli rozhodujúcim prvkom, ktorý prispel k celkovej dĺžke konania a následne aj k sťaženiu jeho postupu a rozhodovania súdu, ktorý sa prejavil dopĺňaním dokazovania na časom sa meniace pomery zúčastnených.

12. Postup krajského súdu bol poznamenaný tým, že po predložení spisu v júni 2020 bol až do augusta 2021 celkom nečinný. Ročná úplná nečinnosť v odvolacom konaní v rodinnoprávnej veci nie je ústavne akceptovateľná a nie je ospravedliteľná ani skutkovou komplikovanosťou veci, a to z toho dôvodu, že skutkové rozpory a ich vyhodnotenie bolo dostatočne substancované v rozhodnutí okresného súdu. Tak, ako nemožno z hľadiska základných práv akceptovať viac ako trojročné konanie na okresnom súde, rovnako nemožno akceptovať ani to, že konanie na krajskom súde trvalo približne 18 mesiacov. Riešenie rodinnoprávných vecí si vyžaduje rýchle nariadenie pojednávania a následné koncentrované vykonania dokazovania tak, aby bol odstránený tiaživý stav právnej neistoty v rodinnoprávných vzťahoch. Tak tomu nebolo nielen v postupe okresného, ale ani krajského súdu tak, aby vec na okresnom súde bola rozhodnutá v dobe nepresahujúcej dva roky a na krajskom súde v dobe

nepresahujúcej jeden rok. Preto bolo vo vzťahu k postupom oboch súdov podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vyslovené, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na to, že do nálezu ústavného súdu boli obe konania právoplatne skončené, nebolo podľa čl. 127 ods. 2 ústavy súdom prikázané, aby vo veci konali bez zbytočných prietáhov.

13. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Tak je to aj v tomto prípade. S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania, správanie sťažovateľa a postup súdov bolo sťažovateľovi priznané podľa čl. 127 ods. 3 ústavy finančné zadosťučinenie od okresného súdu 1 000 eur a od krajského súdu 500 eur a vo zvyšnej časti nebolo ústavnej sťažnosti vyhovené. Pritom okresný súd prihliadol na to, že právnu istotu vo vzťahu k svojim rodičovským právam a povinnostiam mohol sťažovateľ nadobudnúť aj v konaní o úpravu rodičovských práv a povinností na čas do rozvodu manželstva, ktoré prebiehalo súbežne s konaním o rozvod manželstva a v ktorom mohol dosiahnuť aj nariadením neodkladných opatrení procesnoprávnu realizáciu týchto práv. K tomu možno na okraj uviesť, že ako nehospodárne a okresný súd zaťažujúce sa javí to, že tieto konania neboli spojené na spoločné konanie, a to osobitne s ohľadom na to, že rozsah dokazovania bol v oboch veciach totožný.

14. K tvrdeniu súdov o ich zaťaženosti a nedostatočnom personálnom obsadení treba uviesť, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom zmarenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezavávajú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a ústavnej sťažnosti nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k ministrom spravodlivosti. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter. V konečnom dôsledku môžu byť prietahy v konaní zapríčinené aj subjektívnym prístupom ktorejkoľvek zo zložiek správy súdnictva. Účelom je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľ.

15. K tvrdeniu krajského súdu o prekážke v postupe spočívajúcej v epidemiologickej situácii treba uviesť, že táto okolnosť nemôže byť univerzálnym dôvodom na nekonanie súdov, čo platí najmä vo veciach, ktoré neznesú odklad. V tomto prípade však išlo o rodinnoprávnu vec. Epidemiologická situácia nepredstavuje zásadnú prekážku pre fungovanie súdnictva (III. ÚS 421/2020).

V.

16. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje to, aby mu okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli právnym zastúpením. Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden

úkon v roku 2021 je 181,17 eur. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti 2 x 181,17 eur), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 10,87 eur) predstavuje 384,08 eur. Vzhľadom na to, že právny zástupca sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, k tejto sume treba podľa § 18 ods. 3 vyhlášky pripočítať daň z pridanej hodnoty 76,82 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. februára 2022

Peter Straka
predseda senátu